Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de westtoren met annexen van de Sint-Niklaaskerk in Liedekerke

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:
- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juli 2024 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 2, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 30 september 2024 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 5, §1, eerste lid, 3°.

Vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in:
- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1 tot en met 6.1.8;
- het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014, artikel 6.2.1.

De volgende vormvereisten zijn vervuld:
- De erfgoedwaarden zijn onderzocht.
- De resultaten van het onderzoek zijn opgenomen in een beschermingsdossier.
- Het advies over de bescherming van het onroerend goed werd gevraagd aan:
- het college van burgemeester en schepenen van Liedekerke op 6 mei 2026,
- de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid bevoegd voor omgeving, mobiliteit en openbare werken en landbouw en visserij op 6 mei 2026,
- de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed op 6 mei 2026.
- De behandeling van de adviezen is opgenomen als bijlage 3 bij dit besluit.
- De zakelijkrechthouders zijn op de hoogte gebracht van het ontwerp van de voorlopige bescherming op 6 mei 2026.
- De zakelijkrechthouders gaven geen opmerkingen.
- De behandeling van de opmerkingen van de zakelijkrechthouders is opgenomen als bijlage 3 bij dit besluit.

Motivering

Het monument de westtoren met annexen van de Sint-Niklaaskerk in Liedekerke is van algemeen belang wegens de volgende erfgoedwaarden:
- De historische waarde:
De westtoren en de twee annexen van de Sint-Niklaaskerk hebben een historische waarde als bewaard gebleven delen van de vroegere, oorspronkelijk middeleeuwse kerk

van Liedekerke. Zij vormen het laatste zichtbare overblijfsel van het verdwenen kerkgebouw dat vermoedelijk schade opliep tijdens de godsdienstoorlogen in het derde kwart van de 16de eeuw. De bouw van de huidige westtoren en annexen houdt wellicht hiermee verband. Aan de bouw van de westtoren en de annexen herinnert de jaarsteen '1636' aan de binnenzijde van het westportaal.
Door hun volume, vormgeving en materiaalgebruik onderscheiden de westtoren en de annexen zich duidelijk van het latere kerkgebouw uit 1902–1904, waardoor zij als herkenbare relicten van een oudere bouwfase bewaard zijn gebleven. De klokkenstoel uit de 17de of 18de eeuw toont aan dat de kerktoren zijn oorspronkelijke functie als drager van de kerkklokken doorheen de eeuwen heeft behouden. De aanwezigheid van deze historische constructie illustreert de continuïteit in het gebruik en de inrichting van de kerktoren sinds de vroegmoderne periode.
De vier bewaarde kerkklokken dragen bij aan de historische waarde van de westtoren. Eén klok dateert uit 1859, de drie andere klokken werden in 1953 gegoten door de gerenommeerde klokkengieterij Michiels uit Doornik. Deze firma speelde in de 20ste eeuw een belangrijke rol in de productie van kwalitatief hoogstaande kerkklokken en beiaarden in binnen- en buitenland. Hoewel het werk van de firma Michiels reeds ruim vertegenwoordigd is binnen het beschermd bestand, bezitten de klokken van Liedekerke erfgoedwaarde als onderdeel van een historisch gegroeid ensemble. Samen met de oudere klok uit 1859 en de bewaarde klokkenstoel illustreren zij de opeenvolgende fasen in de geschiedenis van de toren. De klokken hebben bovendien waarde als een historisch muziekinstrumentaal ensemble, dat als klinkend geheel de traditionele auditieve rol van de kerktoren voor de gemeenschap vervult.
Ook de drie wijzerborden dragen bij tot de historische waarde van de westtoren. Twee wijzerborden dateren uit 1839, een derde uit 1906. Zij vormen materiële getuigen van de eeuwenlange functie van de toren als openbaar uurwerk voor de dorpsgemeenschap.
- De architecturale waarde:
De westtoren en de annexen van de Sint-Niklaaskerk bezitten architecturale waarde omwille van de architecturale typologie en het historische materiaalgebruik. Het gaat om een representatief voorbeeld van een kerkelijke westtoren, een wijdverspreid torentype binnen parochiekerken in Vlaanderen, dat zowel in landelijke als stedelijke context voorkomt en waarvan de toepassing zich uitstrekt van de middeleeuwen tot de 18de eeuw. De spitsbogige galmgaten, het kruisribgewelf binnenin en de spitsbogige gordelboog naar het kerkschip getuigen van het doorleven van gotische bouwvormen in de kerkarchitectuur in Vlaanderen in de 17de eeuw.
Het buitenparement van de westtoren en de annexen is grotendeels opgebouwd uit Ieperiaan-kalksteen, een natuursteen die in Vlaanderen slechts beperkt voorkomt en waarvan de historische ontginning zich concentreerde in de Denderstreek. Naast Ieperiaan-kalksteen is ook Ledesteen gebruikt, een eveneens lokale natuursteen die ontgonnen werd in een ruim gebied van het zuidoosten van Oost-Vlaanderen tot voorbij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Samen dragen deze materialen bij aan het regionaal gebonden uitzicht van de westtoren en de annexen.
De in 1906-1907 toegevoegde spits en traptoren dragen bij tot de architecturale waarde. Het natuurstenen parement van de traptoren sluit aan bij het materiaalgebruik van de toren, en onderscheidt zich zo van het latere kerkgebouw, dat een ander materiaalgebruik kent. De spits is beeldbepalend voor het uiterlijk van de westtoren. Constructief hangt hij samen met de torenromp uit 1635-1636: de vier grote kepers van de torenkap rusten op korbelen die zijn ingewerkt in het metselwerk ter hoogte van de galmgaten. De drie wijzerborden (twee uit 1837 en één uit 1906) bepalen mee het uiterlijk van de toren en dragen zo bij tot de architecturale waarde.

De architecturale waarde wordt versterkt door het behoud van de historische indeling van de toren en de aanwezigheid van oorspronkelijke balklagen, zij het gedeeltelijk verborgen achter latere interieurinrichtingen.

DE VLAAMSE MINISTER VAN BEGROTING EN FINANCIËN, VLAAMSE RAND, ONROEREND ERFGOED EN DIERENWELZIJN BESLUIT:

Artikel 1. De volgende onroerende goederen worden voorlopig beschermd als monument:
De westtoren met annexen van de Sint-Niklaaskerk, Gemeenteplein 12 in Liedekerke, bij het kadaster bekend als: Liedekerke, 2de afdeling, sectie D, perceelnummer 1190C (deel).

Het plan met de aflijning en de plaats van aanplakking van het bericht over het openbaar onderzoek is opgenomen als bijlage 1 bij dit besluit.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van het monument is opgenomen als bijlage 2 bij dit besluit.

Art. 2. De erfgoedwaarden van het monument zijn:
1° historische waarde;
2° architecturale waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:
1° De westtoren van de Sint-Niklaaskerk is gebouwd op een vierkant grondplan. De buitengevels worden horizontaal geaccentueerd door waterlijsten, die niet alleen over de gevelvlakken en de steunberen lopen maar ook de rondbogen van de vensteropeningen en de galmgaten volgen. De vijf geledingen van de westelijke torengevel omvatten het toegangsportaal, daarboven het grote westelijke rondboogvenster, vervolgens twee blinde geledingen en ten slotte het deel met de galmgaten. De twee geledingen onder de galmgaten bevatten per zijde één lichtspleet. Het parement van de torengevels bevat meerdere muurankers;
2° De toren wordt op de vier hoeken gesteund door telkens twee steunberen met afzaten. Bovenaan bevinden zich vier paar galmgaten met rondbogen. De kroonlijst bovenaan de toren wordt gedragen door kwartronde kraagstenen. De ingesnoerde naaldspits uit 1906-1907 is bedekt met leien en heeft neogotische dakkapellen;
3° Voor de galmgaten aan de noord-, west- en zuidzijde van de toren zijn wijzerborden aangebracht, respectievelijk twee uit 1837 en één uit 1906;
4° De westtoren wordt aan de noord- en zuidzijde geflankeerd door annexen onder een steil lessenaarsdak. In de langsgevels van de annexen bevindt zich een rondboogvenster. Aan de zuidelijke zijde van de toren staat de later aangebouwde ronde traptoren;
5° Het westportaal is uitgewerkt met geprofileerde dagkanten en overspannen door een korfboog met druiplijst. Boven het portaal bevindt zich een halfronde gevelsteen met een bekronend palmetmotief en het opschrift "XIIII – IHS – PM". Het portaal wordt afgesloten door een houten poort. In de oksels van de steunberen bevindt zich gietijzeren hekwerk uit 1906-1907;
6° Het historische buitenparement van de toren en de annexen bestaat uit Ieperiaan-kalksteen en Ledesteen. Dit parement bekleedt een kern in baksteenmetselwerk;

7° De bewaarde historische binnenindeling van de romp van de westtoren omvat een gelijkvloerse verdieping, de eerste verdieping met kruisribgewelf, de tweede verdieping met samengestelde balklaag en de derde verdieping met de klokkenstoel;
8° De oorspronkelijke balklaag van de gelijkvloerse verdieping is vermoedelijk nog aanwezig. De sluitsteen aan de binnenzijde van het westportaal draagt het opschrift '1636'. Bovenaan de noordelijke deuropening zijn twee oorspronkelijke geprofileerde kraagstenen in natuursteen bewaard;
9° De eerste verdieping van de toren wordt overdekt door een kruisribgewelf met natuurstenen ribben en bakstenen gewelfvlakken. In het gewelf is een hijsopening voor de klokken voorzien. Aan de oostzijde opent de toren zich via een grote natuurstenen gordelboog met spitsboog;
10° Op de tweede torenverdieping is het oorspronkelijke baksteenmetselwerk van de toren zichtbaar. Deze ruimte wordt overdekt door een samengestelde balklaag die wellicht nog geheel of gedeeltelijk dateert uit de bouwtijd van de toren in 1635-1636;
11° Op de derde verdieping van de toren staat de houten klokkenstoel. Deze dateert uit de 17de of 18de eeuw. De van getrokken telmerken voorziene balken zijn verbonden met gepende houtverbindingen;
12° De klokkenstoel bevat vier kerkklokken, één uit 1859 en drie uit 1953 van de firma Michiels.

Art. 3. De beheersdoelstellingen voor het monument zijn:
1° de algemene doelstelling van de bescherming is het behoud van de erfgoedelementen en -kenmerken die de basis vormen voor de erfgoedwaarden;
2° de opbouw, volumetrie en materialiteit van de westtoren en de annexen, met inbegrip van de historische bouwmaterialen aan de buiten- en binnenzijde, worden maximaal behouden en gevaloriseerd;
4° de bestaande historische structuren en uitrustingen, waaronder de bewaarde balklagen, het kruisribgewelf, de klokkenstoel, de vier kerkklokken, de drie wijzerborden en de historische indeling van de toren in verdiepingen, worden behouden en waar nodig geconsolideerd. Historische constructieve elementen zoals balklagen en kraagstenen blijven zichtbaar en worden bij voorkeur opnieuw leesbaar gemaakt;
5° voornoemde beheersdoelstellingen zijn ontstaan op basis van onderzoek in situ en literatuur. Dit sluit niet uit dat bij toekomstige werken en verder onderzoek bijkomende gegevens bekend kunnen worden die ertoe leiden dat de omschreven beheersdoelstellingen worden verfijnd, genuanceerd of aangepast.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker houden het monument en onderhouden het door:
1° het monument als een voorzichtig en redelijk persoon te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade door brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
2° de toestand van het monument regelmatig te controleren;
3° regulier onderhoud uit te oefenen;
4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood;
5° gerestaureerde klokken en klokkenspelen regelmatig in werking te stellen volgens de regels van de kunst.

Art. 5. Een toelating is vereist voor de volgende handelingen aan of in het monument:
1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;

3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
5° graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
6° het plaatsen van ondergrondse leidingen;
7° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur:
a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
c) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van waardevolle interieurdecoratie;
e) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontpleisteren van bepleisterde elementen;
f) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige.
8° De volgende handelingen aan of in als monument beschermde klokken, klokkenspelen en beiaarden kunnen niet worden aangevat zonder toelating van het agentschap of, zoals vermeld in artikel 6.4.4, § 1, eerste lid, van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, van de erkende onroerenderfgoedgemeente:
a) werken aan de klokken zelf: lassen van scheuren, herstel van kronen, stemmingscorrecties, restaureren of vervangen van klepels, het keren van een klok met als doel een nieuw slagvlak te creëren;
b) het verplaatsen van een klok, zowel binnen de bestaande klokkenstoel als naar een andere locatie;
c) het vervangen van ophangconstructies en luidbalken;

d) het uitbreiden van een gelui of een beiaard;
e) het restaureren of vervangen van een klokkenstoel, van luidwielen, van beiaardklavieren, speelmechanieken of speeltrommels.

Er is geen toelating vereist voor:
1° regulier onderhoud;
2° passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood.

Brussel, 06/10/26

De Vlaamse minister van Begroting en Financiën, Vlaamse Rand, Onroerend Erfgoed en Dierenwelzijn,

Signed by:Weyts Ben Louisa G
Signed at:2026-10-06 11:19:14 +02:00
Reason:Ik keur dit document goed

Weyts Ben Vlaamse overheid

Ben WEYTS